

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.04.125>

УДК: 341.24(477)

МІЖНАРОДНІ ДОГОВОРИ ЗА УЧАСТЮ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПОЛІТИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР

Тимошенко О.А.,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри права

Приватного вищого навчального закладу

«Європейський університет»

ORCID: 0000-0003-0006-1949

Тимошенко О.А. Міжнародні договори за участю України в умовах воєнного стану: політико-правовий вимір.

В статті автором проведено критичний аналіз змісту міжнародних договорів укладених за участю України з моменту повномасштабного вторгнення росії на територію України (24 лютого 2022 року) і до сьогодні. Визначено політико-правове значення таких міжнародних договорів. Проведений аналіз надав змогу узагальнити міжнародні договори в межах наступних блоків: 1) безпекові міжнародні договори, предметом яких є різні аспекти гарантування національної безпеки та підтримки з боку міжнародних партнерів. Зокрема таке гарантування стосується військової підтримки (постачання озброєння, техніки та військового обладнання; надання тренінгів та навчання для українських військових; обмін розвідувальною інформацією та спільні військові навчання), економічної допомоги (фінансова підтримка для стабілізації економіки; фонди для відновлення інфраструктури, зруйнованої внаслідок війни тощо); 2) договори про надання правової допомоги між державами, які так само активно укладались протягом дії режиму воєнного стану; 3) договори, предметом яких є питання функціонування логістики та промисловості, насамперед, мова йде про так звану чорноморську зернову ініціативу (Угода про відновлення експорту зерна з Туреччиною та ООН підписана 22 липня 2022 року; Угода про вільну торгівлю з Європейським Союзом; Угода між Україною та Європейським Союзом про вантажні перевезення автомобільним транспортом – так званий транспортний безвіз» та ін.).

Підсумовано, що в умовах воєнного стану Україна досить активно використовує інструмент міжнародних відносин та міжнародних договорів для захисту своїх національних інтересів, забезпечення стійкості держави та її подальшої європейської інтеграції. Важливо зазначити, що деякі міжнародні документи, в тому числі і міжнародні договори, укладені до початку повномасштабної війни, потребують перегляду або

адаптації до нових реалій. До того ж, існують певні проблемні питання виконання окремих видів міжнародних договорів в умовах воєнного стану. Загалом, укладення міжнародних договорів є важливим інструментом для України у воєнний час, який дає змогу їй отримувати міжнародну підтримку, захищати свої інтереси та рухатися шляхом європейської інтеграції. Це сприяє зміцненню обороноздатності України та її стійкості до агресії; відновленню територіальної цілісності України; забезпеченню захисту прав та інтересів українських громадян; подальшій європейській інтеграції України.

Ключові слова: міжнародні договори, міжнародні відносини, воєнний стан, правовий значення міжнародних договорів, політико-правове дослідження.

Tymoshenko O.A. International agreements involving Ukraine under the conditions of the state of martial: political and legal dimension.

In the article, the author carried out a critical analysis of the content of international treaties concluded with the participation of Ukraine from the moment of the full-scale invasion of Russia on the territory of Ukraine (February 24, 2022) until today. The political and legal significance of such international treaties is defined. The conducted analysis made it possible to generalize international agreements within the following blocks: 1) international security agreements, the subject of which are various aspects of guaranteeing national security and support from international partners.

In particular, this guarantee concerns military support (supply of weapons, equipment and military equipment; provision of training and education for the Ukrainian military; exchange of intelligence information and joint military exercises), economic assistance (financial support to stabilize the economy; funds for the restoration of infrastructure destroyed as a result of the war, etc. 2) agreements on the provision of legal assistance between states, which were

also actively concluded during the martial law regime; 3) agreements, the subject of which is the functioning of logistics and industry, first of all, we are talking about the so-called Black Sea grain initiative (the Agreement on the restoration of grain exports with Turkey and the UN was signed on July 22, 2022; the Agreement on free trade with the European Union; the Agreement between Ukraine and the European Union on freight transportation by road transport - the so-called transport visa-free» and others).

It was concluded that in the conditions of martial law, Ukraine quite actively uses the instrument of international relations and international treaties to protect its national interests, ensure the stability of the state and its further European integration. It is important to note that some international documents, including international treaties concluded before the start of a full-scale war, need to be revised or adapted to new realities. In addition, there are certain problematic issues of the implementation of certain types of international treaties in the conditions of martial law. In general, the conclusion of international treaties is an important tool for Ukraine in wartime, which enables it to receive international support, protect its interests and move along the path of European integration. This contributes to the strengthening of Ukraine's defense capabilities and its resistance to aggression; restoration of the territorial integrity of Ukraine; ensuring the protection of the rights and interests of Ukrainian citizens; further European integration of Ukraine.

Key words: international treaties, international relations, martial law, legal significance of international treaties, political and legal research.

Постановка проблеми. Повномасштабне вторгнення росії на територію України, що розпочалося 24 лютого 2022 року, стало викликом для міжнародного правопорядку та спричинило суттєві зміни в правовому полі як України, так і світу. Це призвело до введення в Україні режиму воєнного стану, що став визначальним фактором для трансформації міжнародних відносин за участю України, особливо в частині розширення міжнародної договірної комунікації, що супроводжувалось адаптацією зовнішньої політики України та її дипломатичної діяльності до нових реалій. Наслідком такої трансформації міжнародних відносин стало укладення цілої низки міжнародних договорів, націлених на протидію зовнішній агресії, закріплення безпекових гарантій, відновлення незалежності і територіальної цілісності країни. Тому особливий науковий інтерес сьогодні становлять міжнародні договори, які стали наслідком такої зовнішньої агресії, запровадження воєнного стану, залучення міжнародно-правових заходів протидії незакон-

ним діям держави-агресора. З урахуванням окресленого вище, **актуальність тематики** цієї наукової роботи не викликає сумніву, оскільки міжнародна договірна робота, її зміст, особливості самих договірних положень потребують окремої уваги зі сторони науковців-правників. Їх ґрунтовний науковий аналіз дасть змогу посилити вивчення як особливостей прийняття і змісту міжнародних договорів, що укладені в умовах воєнного стану, так і провести ретельне дослідження практики застосування міжнародних договорів Україною в умовах воєнного стану, вивчити проблеми та перспективи застосування міжнародних договорів Україною в таких умовах.

Мета дослідження. Проаналізувати міжнародні договори за участю України, укладені в умовах воєнного стану, надати їх політико-правову характеристику.

Виклад основного матеріалу. Міжнародні договори відіграють важливу роль у правовій системі будь-якої держави та займають пріоритетне місце в системі законодавства. Саме міжнародні договори є одними із найбільш важливих джерел права. Вони встановлюють основи правового порядку та складають його нормативну систему, націлену на регулювання суспільних відносин, забезпечувати мир у світі загалом та стабільність в кожній країні, зокрема.

Україна – це одна з тих країн, яка не володіє ані конституційно закріпленим приматом норм міжнародних договорів у національній правовій системі, ані своєрідною ієрархією законодавчих актів, тому питання про роль, місце та значення міжнародних договорів у національному праві стоїть досить гостро, що ще більше посилюється особливо в умовах воєнного стану. В науковій літературі представлені різноманітні визначення поняття міжнародного договору та характеристики його місця в механізмі правового регулювання. Такі наукові підходи є доволі дискусійними, мають низький ступінь однаковості наукового розуміння вказаного феномену. Відповідно до текстів Віденської конвенції про право міжнародних договорів міжнародні договори – це міжнародні угоди, укладені між державами у письмовій формі, які регулюються міжнародним правом, незалежно від того, чи викладена така угода в одному, чи у двох або декількох документах, а також незалежно від їх конкретного найменування [1]. В свою чергу Закон України «Про міжнародні договори України» від 29.06.2004 р. № 1906-IV (ст. 2) визначає міжнародний договір України, як укладений у письмовій формі документ з іноземною державою або іншим суб'єктом міжнародного права, який регулюється міжнародним правом, незалежно від того, міститься договір в одному чи декількох пов'язаних між собою документах, і незалежно від його конкретного найменуван-

ня [2]. В цьому контексті професор М. Буроменський пропонує під міжнародним договором розуміти один з найбільш поширених у наш час форм закріплення взаємних міжнародних прав і обов'язків [3, с. 23], при чому таке закріплення набуває особливо важливого значення в умовах збройного конфлікту.

Специфіка міжнародних договорів, насамперед, полягає в тому, що учасниками таких договорів можуть бути лише суб'єкти міжнародного права. Це, перш за все, держави, а також міжнародні організації, які мають відповідну правоздатність. Фізичні та юридичні особи не можуть бути безпосередніми учасниками міжнародних договорів, але вони можуть набувати прав та обов'язків, що випливають з таких договорів, опосередковано, через своє членство в державі або міжнародній організації. Крім того, міжнародні договори укладаються в письмовій формі. Це може бути один документ або кілька пов'язаних між собою документів. Договори складаються на мовах усіх сторін або на одній чи декількох узгоджених ними мовах. До того ж міжнародні договори регулюють співробітництво між суб'єктами міжнародного права з різних питань, що становлять спільний інтерес. Зміст договору не може суперечити основним принципам міжнародного права, таким як суверенітет держави, рівність держав, не втручання у внутрішні справи, мирне вирішення спорів тощо. Міжнародні договори є юридично обов'язковими для сторін, які їх уклали. Сторони зобов'язані добросовісно виконувати взяті на себе зобов'язання. Невиконання або неналежне виконання зобов'язань за міжнародним договором може понести за собою міжнародно-правову відповідальність. Всі ці властивості міжнародних договорів відіграють важливе значення в сучасних умовах, оскільки можуть закріплювати та породжувати правові наслідки на міжнародному рівні.

В умовах повномасштабної агресії росії проти України, питання укладення міжнародних договорів набуває особливої ваги. З одного боку, війна суттєво обмежує можливості для дипломатичної діяльності та повноцінного ведення переговорних процесів, проте, з іншого боку, саме міжнародні договори стають потужним інструментом захисту національних інтересів України, її суверенітету та територіальної цілісності. Проте, не зважаючи на наявні труднощі переговорного процесу, укладання та ратифікації міжнародних договорів, окремо варто звернути увагу саме на специфіку таких договорів, які були укладені в період воєнного стану, і безпосередньо відображають наслідки та перспективи міжнародної політики, яку проводить наша держава, а також зарубіжні країни.

Загалом, з початку року Україна уклала вже понад 40 міжнародних угод, включаючи дого-

вори про військову допомогу та економічну підтримку від різних країн та міжнародних організацій. Зупинимось на аналізі положень міжнародних договорів більш детально. Першочергово слід зазначити, що міжнародні договори, підписані Україною під час воєнного стану, чітко фіксують її статус як суверенної та незалежної держави, яка веде справедливую оборонну війну проти агресора. Це спростовує пропагандистські наративи росії про нібито «внутрішній конфлікт» в Україні та дає підстави для ширшої міжнародної підтримки. Укладення угод про економічну, військову та гуманітарну допомогу відіграє вирішальну роль у забезпеченні стійкості української держави в умовах війни. Більшість міжнародних договорів чітко окреслюють обсяги та види допомоги, що надається Україні, а також закріплюють зобов'язання країн-партнерок до їх виконання. Окремо варто відзначити досить широке коло міжнародних угод про запровадження та посилення санкцій проти росії та її союзників, які стають потужним інструментом економічного та політичного тиску на агресора. Це змушує росію нести відповідальність за свої злочини та мінімізує її можливості для ведення війни. В цілому можливо підсумувати, що предметність таких міжнародних договорів досить широка, а отже це доводить доцільність проведення їх узагальнення, що, тим самим, сприятиме їх сприйняттю та розумінню ключових положень. Виходячи зі специфіки предмету міжнародних договорів, їх умовно можна структурувати на наступні блоки.

1. Безпечкові міжнародні договори, предметом яких є різні аспекти гарантування національної безпеки та підтримки з боку міжнародних партнерів. Зокрема таке гарантування стосується військової підтримки (постачання озброєння, техніки та військового обладнання; надання тренінгів та навчання для українських військових; обмін розвідувальною інформацією та спільні військові навчання), економічної допомоги (фінансова підтримка для стабілізації економіки; фонди для відновлення інфраструктури, зруйнованої внаслідок війни; інвестиції в економічні та соціальні реформи для підвищення ефективності державного управління та сприяння інтеграції України до європейських структур), довгострокових гарантій безпеки (гарантії безпеки з боку країн-партнерів; підтримка у процесі вступу України до НАТО; спільні зобов'язання щодо захисту суверенітету та територіальної цілісності України), гуманітарної допомоги (підтримка в забезпеченні гуманітарних потреб населення, що постраждало від війни, медична допомога та постачання необхідних ресурсів для лікарень і медичних закладів).

28 травня 2024 року було укладено Угоду про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Королівством Бельгія,

яка передбачає виділення Бельгією щонайменше 977 мільйонів євро військової допомоги Україні у 2024 році. Також бельгійська влада взяла на себе зобов'язання надавати підтримку Києву впродовж 10-річного терміну дії угоди. Крім того, цей документ підтверджує зобов'язання Бельгії поставити Україні 30 винищувачів F-16 до 2028 року, перші з них надійдуть уже цього року. Також Бельгія гарантує, що надаватиме Україні своєчасну допомогу у сфері безпеки, сучасну військову техніку та озброєння з урахуванням потреб країни та сприятиме проведенню військових тренувань [4].

Згідно з аналогічним документом, укладеним між Україною та Німеччиною (Угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Федеративною Республікою Німеччина від 16 лютого 2024 року) Берлін надаватиме Києву стільки підтримки, скільки необхідно для того, щоб Україна могла захистити себе, відновити територіальну цілісність у межах міжнародно визнаних кордонів, забезпечити вільне і демократичне майбутнє, дозволити Україні продовжувати надавати послуги своїм громадянам, підтримувати українську економіку і стримувати майбутню російську агресію. Вона має намір надавати непохитну підтримку [5].

Таким чином, з початку повномасштабного російського вторгнення Німеччина є одним з найбільших постачальників військової допомоги Україні і має намір надавати довгострокову військову підтримку українським Збройним силам з метою повного відновлення української території і повернення її до кордонів 1991 року, підкреслюється в документі. Вона також підтримуватиме оснащення та підготовку Збройних сил України і продовжуватиме сприяти спільним закупівлям та іншим формам співпраці у сфері озброєнь з європейськими та міжнародними партнерами з метою посилення стримування та оборони від майбутніх нападів і тиску [5]. Берлін поділяє мету розбудови сучасних, оперативно сумісних та стійких Збройних сил України. Обидві країни погоджуються з необхідністю уникнення незаконного перенаправлення військової продукції, що надається Україні. Країни-учасниці продовжуватимуть надавати підтримку у сфері безпеки та сучасну військову техніку на суші, в повітрі, на морі, в космосі та кіберпросторі, надаючи пріоритет протиповітряній обороні, артилерії, бронетехніці, включаючи боєприпаси, та іншим критично важливим силам і засобам, а також сприятимуть оперативній сумісності з європейськими та атлантичними партнерами для захисту України сьогодні та стримування майбутньої агресії. Ми будемо працювати разом, щоб забезпечити стійкі сили, здатні стримувати майбутню агресію, - йдеться в угоді [5]. Німеччина бере на себе зобов'язання забезпечити індивідуальну та

колективну підготовку українських військових. Вона також, за запитом, забезпечить підготовку та навчання інструкторів для правоохоронних органів, таких як Національна гвардія України та Державна прикордонна служба України. Німеччина також продовжить надавати матеріальну підтримку партнерським відомствам у сфері правоохоронної діяльності [5]. Водночас Німеччина шукатиме шляхи заохочення та сприяння залученню оборонної промисловості до розвитку оборонно-промислової бази України, наприклад, через німецькі промислові інвестиції та створення відповідних інвестиційних стимулів [5]. Обидві країни посилюватимуть співпрацю у сфері розвідки. Зокрема, але не виключно, шляхом обміну інформацією та співробітництва, у тому числі у сфері контррозвідки [5].

Варто окремо згадати Угоду про безпекове співробітництво між Україною та Республікою Польща від 8 липня 2024 року. Слід зазначити, що ця Угода доповнює Спільну декларацію про підтримку України, ухвалену у Вільнюсі 12 липня 2023 року, яку згодом підписала Польща. Україна та Польща підтверджують та поглиблюють своє співробітництво й партнерство у сфері безпеки. Таким чином, метою Угоди є підтримка самооборони України у зв'язку з триваючою російською агресією [6]. Напрямки співробітництва за Угодою включають: обмін розвід інформацією; співпраця у сфері оборонної промисловості; підготовка українських військових; проведення спільних військових навчань; кібербезпека; оборона кордонів; ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій [6]. Щодо надання військової допомоги, то в Угоді прямо зазначається, що Польща надає Україні військову допомогу, зокрема зброю, боєприпаси та обладнання. Сторони обговорюють конкретні потреби України у військовій допомозі та можливості їхнього задоволення. Тут важливо зазначити, що Угода не передбачає розміщення польських військ на території України та Польща зобов'язується надати допомогу Україні у разі агресії з боку Росії [6].

Двостороння безпекова угода між Україною та Сполученими Штатами Америки від 13 червня 2024 року [7] також має важливе стратегічне значення. За своїм юридичним статусом це міжнародна угода між Україною та Сполученими Штатами Америки про гарантії безпеки України, яка передбачає, широкий спектр військової допомоги з боку США [7]. Документ підписано президентом України Володимиром Зеленським та президентом США Джо Байденом. Угода набуває чинності з моменту підписання та діє протягом 10 років із можливістю продовження. Угода підтверджує американську підтримку України в захисті суверенітету й територіальної цілісності. Сторони визнають цю угоду як підтримку містка до можливого членства України в альянсі

НАТО, – йдеться в тексті [7]. Угода також фіксує намір США надавати довгострокову матеріальну, навчальну та консультативну, технічну, розвідувальну, безпекову, оборонно-промисловою, інституційну та іншу підтримку для «розвитку українських сил безпеки і оборони, здатних захистити суверенну, незалежну, демократичну Україну і стримати майбутню агресію» [7]. У разі збройного нападу на Україну або загрози такого нападу американські та українські посадовці, згідно з угодою, зустрінуться впродовж 24 годин, щоб проконсультуватися та визначити, які додаткові оборонні потреби має Україна.

Спільні безпекові зобов'язання між Україною та Європейським Союзом визначено у відповідній Угоді, що підписана на полях Саміту лідерів країн ЄС 27 червня 2024 року. В цей же день також було підписано безпекові угоди з Литвою та Естонією [8]. Угоду підписав президент Володимир Зеленський, який прибув з візитом до Брюсселя. З боку ЄС безпекову угоду з Україною підписали голова Європейської Ради Шарль Мішель і президентка Єврокомісії Урсула фон дер Ляєн [8]. Ці домовленості вперше закріплюють багатосторонні довгострокові зобов'язання всіх 27 держав – членів ЄС надавати Україні широку підтримку в усіх ключових сферах: військову, фінансову, гуманітарну та політичну допомогу впродовж десяти років [8]. Водночас у документі зафіксовані довгострокові зобов'язання щодо підтримки України до моменту вступу в ЄС, а також готовність Європейського Союзу й держав-членів підтримувати Україну на шляху до членства.

Також підтверджується готовність усіх держав-членів посилювати санкції ЄС проти РФ, боротися зі спробами їх обійти, а також співпрацювати в протидії гібридним та кіберзагрозам і забезпеченні вільного судноплавства в Чорному та Азовському морях [8]. Таких безпекових договорів укладено станом на 1 липня 2024 року більше двох десятків і робота продовжується, що дозволить юридично не лише гарантувати заходи стримування агресора, але і консолідувати весь цивілізований світ у вирішенні проблем порушення норм міжнародного публічного права.

2. В якості окремого блоку міжнародних договорів варто назвати **договори про надання правової допомоги між державами**, які так само активно укладались протягом дії режиму воєнного стану. Зупинимось на них більш детально. Насамперед, мова йде про Конвенції про надання правової допомоги в цивільних справах за участю України як суверенної держави. Так, 29 грудня 2023 року для України припинили дію Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах 1993 року та Протокол

до неї 1997 року. Міністерство юстиції України роз'яснило, що з указаної дати правове співробітництво у цивільних і кримінальних справах з Азербайджаном, Вірменією, Казахстаном, Киргизстаном, Молдовою, Таджикистаном, Туркменістаном, Узбекистаном та Грузією здійснюватиметься на підставі двосторонніх міжнародних договорів України з відповідними державами, а також багатосторонніх міжнародно-правових інструментів, що діють у рамках Ради Європи, ООН, Гаазької конференції з міжнародного приватного права, чинних у відносинах з відповідними державами [9].

Метою укладення Конвенцій про надання правової допомоги в цивільних справах за участю України як суверенної держави є, по-перше, забезпечення захисту прав та інтересів громадян України на території інших держав-учасниць Конвенції. Це стосується, зокрема, можливості: отримання правової інформації та консультації; здійснення процесуальних дій, наприклад, подання позовів, звернення до суду. По-друге, це сприяння розвитку міжнародного співробітництва у сфері цивільного судочинства, що включає обмін досвідом, правовою інформацією та практикою між державами-учасницями, підвищення доступності правосуддя для громадян України. Це робиться шляхом спрощення процедур отримання правової допомоги та зниження її вартості. По-третє, це забезпечення верховенства права та рівного доступу до правосуддя. Це важливо для розвитку демократичної правової держави в Україні.

У зв'язку з тим, що Україна 29 грудня 2023 року вийшла з Конвенції про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах 1993 року для України в питаннях надання правової допомоги в цивільних справах з країнами, що були учасниками цієї Конвенції, діють інші двосторонні та багатосторонні міжнародні договори, а також загальні норми міжнародного права, на що безпосередньо і вплинуло введення воєнного стану в Україні.

3. Самостійним блоком міжнародних договорів, які активно укладались в умовах воєнного стану в Україні, введеного в лютому 2022 року, є **договори, предметом яких є питання функціонування логістики та промисловості**. Насамперед, мова йде про так звану чорноморську зернову ініціативу та подібні за предметною характеристикою договори. Угода про відновлення експорту зерна з Туреччиною та ООН підписана 22 липня 2022 року була націлена на забезпечення експорту українського зерна та продовольства з чорноморських портів. Це стало важливим кроком для вирішення глобальної продовольчої кризи, а також для підтримки української економіки [10]. Ініціатива з безпеч-

ного транспортування зерна та харчових продуктів з українських портів, також znana як Чорноморська зернова ініціатива – є двома окремими угодами з різними змістами: між Росією та Організацією Об'єднаних Націй (ООН) за участю Туреччини, між Україною та ООН за участю Туреччини, укладеними під час російського вторгнення в Україну у 2022 році.

Паралельно під час переговорів було створено дві оперативні групи ООН: одна зосереджена на транспортуванні українського зерна через Чорне море, яку очолював голова гуманітарних питань ООН і голова ОСНА Мартін Гріффітс, а інша ж зосереджена на сприянні експорту російського продовольства та добрив на чолі з Ребекою Грінспан, Генеральним секретарем Організації ООН з торгівлі та розвитку ЮНКТАД [11].

Проте такі Угоди мали тимчасовий характер та не були пролонговані після третього терміну, який закінчився 17 липня 2023 року. Так, зокрема, 27 липня 2022 р. у Стамбулі відбулося офіційне відкриття Спільного координаційного центру (СКЦ), до складу якого входять представники України, російської федерації, Туреччини та ООН. Цей центр сприяє реалізації Чорноморської зернової ініціативи щодо створення гуманітарного морського коридору, який дозволить кораблям експортувати зерно, відповідні продукти харчування та добрива з України. При цьому представник Генсека ООН Стефан Дюжаррік заявив, що зернова угода врятувала від крайньої бідності більше 100 млн людей. Тобто, навіть в умовах повномасштабної війни Українська держава є досить важливим «гравцем» на ринку морських перевезень. Особливо, це стосується перевезень зерна та добрив з метою запобігання глобальній продовольчій кризі та забезпечення продовольчої безпеки [12].

Окремо варто звернути увагу на Угоду про вільну торгівлю з Європейським Союзом. 1 червня 2023 року Україна офіційно розпочала тимчасове застосування Угоди про вільну торгівлю з ЄС. Це дає Україні доступ до європейського ринку з 450 мільйонами споживачів, а також сприяє стимулюванню української економіки та її інтеграції з ЄС. Європейський Союз тимчасово скасував усі мита, квоти та інші торговельні бар'єри для більшості українських товарів [13]. Це стало значним кроком вперед у рамках поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі (ПВ ЗВТ) між Україною та ЄС, яка діє з 2016 року. Крім того значення Угоди полягає також в тому, що вона сприяє зростанню експорту української продукції, а саме: продовольчих товарів, напоїв, одягу та машин. Очікується, що це також стимулюватиме економічне зростання України та створить нові робочі місця.

При цьому варто додатково акцентувати увагу на тому, що ще у 2022 році була підписана Угода між Україною та Європейським Союзом про вантажні перевезення автомобільним транспортом – так званий транспортний безвіз», де передбачено основну мету цієї Угоди, а саме тимчасову лібералізацію автомобільних вантажних перевезень між Європейським Союзом та Україною, а також здійснення їх транзитних перевезень через території країн ЄС, шляхом надання додаткових прав на транзит та перевезення вантажів між Сторонами – операторам, зареєстрованим в одній із Сторін, у зв'язку з наслідками загарбницької війни росії проти України та значними збоями у роботі всіх видів транспорту в країні [14].

Водночас, відзначимо, що наразі виникає значна кількість проблем із реалізацією засад вільної торгівлі та забезпеченням міжнародних перевезень. Передусім, найбільшою проблемою, окрім забезпечення безпеки перевезень, є те, що під час дії воєнного стану суттєво ускладняється можливість використання повітряного та морського транспорту. Заборона використання для перевезень повітряним транспортом ґрунтується на рішенні про закриття повітряного простору України. Так, повністю заблоковано діяльність цивільної авіації (тобто перевезення пасажирів, багажу та вантажів повітряним транспортом припинилось). Повітряний простір над Україною є закритим до здійснення міжнародних перевезень. Крім того, окремі країни ЄС висловлюють своє незадоволення засадами вільної торгівлі через нижчі ціни на товари, вироблені в Україні, які ввозяться до країн ЄС. Це має негативні наслідки як для забезпечення стабільності економіки України, так і для розвитку системи вантажних перевезень.

4. В якості окремого блоку міжнародних договорів, укладених в період воєнного стану, починаючи з лютого 2022 року, є **міжнародні акти, предметом яких є посилення європейської інтеграції**. На позачерговому засіданні Європейської Ради в лютому 2023 року лідери ЄС визнали значні зусилля, які Україна продемонструвала для досягнення цілей, що лежать в основі її статусу як кандидата на членство в ЄС. Лідери також закликали Україну виконати умови, зазначені у висновку Комісії, щоб просуватися до майбутнього членства в ЄС. 23 червня 2023 року Україна офіційно подала Заявку на членство в Європейському Союзі. Це історичний крок, який відображає прагнення України до європейської інтеграції та демократичних цінностей. У листопаді 2023 року Єврокомісія дала рекомендацію відкрити переговори про вступ з Україною. У грудні 2023 року лідери ЄС вирішили розпочати переговори про вступ з Україною та запросили Раду прийняти

рамки переговорів після того, як будуть зроблені відповідні кроки, викладені у звіті Комісії від 8 листопада 2023 року. Слідуючи прогресу України, у березні 2024 року лідери ЄС запропонували Раді швидко ухвалити проект рамок переговорів.

Паралельно з процесом розширення ЄС та Україна також співпрацюють для зміцнення політичних та економічних відносин, зокрема через Східне партнерство. З 2014 року діє Угода про асоціацію між ЄС та Україною [15], і партнери постійно працюють над її імплементацією, спрямованою на подальше поглиблення політичної асоціації та економічної інтеграції України з ЄС.

Окремо варто звернути увагу на положення Декларації про європейську перспективу України. Декларація про європейську перспективу України - це двосторонній документ, який підписують Україна та країна-член Європейського Союзу. У ньому країна ЄС підтверджує підтримку європейських прагнень України та зобов'язується допомагати їй у процесі реформ. З 2023 року лідери Європейського Союзу підписали Київську декларацію, в якій вони визнають європейську перспективу України та зобов'язуються надавати Україні подальшу підтримку на шляху до членства в ЄС. Україна зобов'язалася провести ряд реформ, необхідних для членства в ЄС, зокрема: боротьба з корупцією, забезпечення верховенства права, захист прав людини, зміцнення демократичних інституцій, розвиток ринкової економіки.

Висновок. В умовах воєнного стану Україна досить активно використовує інструмент міжнародних відносин та міжнародних договорів для захисту своїх національних інтересів, забезпечення стійкості держави та її подальшої європейської інтеграції. Важливо зазначити, що деякі міжнародні документи, в тому числі і міжнародні договори, укладені до початку повномасштабної війни, потребують перегляду або адаптації до нових реалій. До того ж, існують певні проблемні питання виконання окремих видів міжнародних договорів в умовах воєнного стану.

Загалом, укладення міжнародних договорів є важливим інструментом для України у воєнний час, який дає змогу їй отримувати міжнародну підтримку, захищати свої інтереси та рухатися шляхом європейської інтеграції. Це сприяє зміцненню обороноздатності України та її стійкості до агресії; відновленню територіальної цілісності України; забезпеченню захисту прав та інтересів українських громадян; подальшій європейській інтеграції України. Важливо підкреслити, що успішне виконання міжнародних договорів Україною залежить від чіткої політичної волі, ефективної координації дій та злагодженої роботи всіх гілок влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23.05.1969 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118#Text.
2. Закон України «Про міжнародні договори України» від 29.06.2004 р. № 1906-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>.
3. Міжнародне право : навч. посібник / За ред. М.В. Буроменського. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 336 с.
4. Угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Королівством Бельгія від 28.05.2024 р. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-ta-dovgostrokovu-p-91169>.
5. Угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Федеративною Республікою Німеччина від 16 лютого 2024 року. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-ta-dovgostrokovu-p-88985>.
6. Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Республікою Польща від 8 липня 2024 року. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-92009>.
7. Двостороння безпекова угода між Україною та Сполученими Штатами Америки від 13 червня 2024 року. URL: <https://www.president.gov.ua/news/dvostoronnya-bezpekova-ugoda-mizh-ukrayinoyu-ta-spolucheniimi-91501>.
8. Спільні безпекові зобов'язання між Україною та Європейським Союзом від 27 червня 2024 року. URL: https://www.president.gov.ua/news/spilni-bezpekovi-zobovyazannya-mizh-ukrayinoyu-ta-yevropejsk-91801?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTAAR0gYYZaksPbNNmUqCPMDjhMV0fKasph0XmyKPgUkiHiTGAHQzgMrhRsfAE_aem_UEJ3Om-1L2eF7qIdYeoJDg.
9. Повідомлення щодо припинення дії для України Конвенції про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах 1993 року та протоколу до неї 1997 року. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/povidomlennya-schodo-privinennya-dii-dlya-ukraini-konventsii-pro-pravovu-dopomogu-i-pravovi-vidnosini-u-tsilivnih-simeynih-ta-kriminalnih-spravah-1993-roku-ta-protokolu-do-nei-1997-roku>.

10. Joint Coordination Centre opens in Istanbul to facilitate safe export of commercial foodstuffs and fertilizers from Ukrainian ports. URL: <https://reliefweb.int/report/turkiye/joint-coordination-centre-opens-istanbul-facilitatesafe-export-commercial-foodstuffs-and-fertilizers-ukrainian-ports>.
11. Опубліковано текст зернової угоди, підписаної сьогодні в Стамбулі. URL: <https://ukragroconsult.com/news/opublikovano-tekst-zernovoyi-ugody-pidpysanoyi-sogodni-v-stambuli/>.
12. У Стамбулі відкрився Спільний координаційний центр для сприяння безпечному експорту комерційних продуктів харчування та добрив з українських портів. URL: <http://surl.li/qczakw>.
13. Угода про вільну торгівлю між Україною і Європейським Союзом вступила в дію. URL: <https://www.ispc.org.ua/archives/2766>.
14. Про затвердження Угоди між Україною та Європейським Союзом про вантажні перевезення автомобільним транспортом. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/654/2022#Text>.
15. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.